

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Evaluering av kontorflytting i reindriftsforvaltninga

Tilbakemelding fra reindriftnæringa

Solveig Øye Bjørdal, Arild Gjertsen, Victoria Slaymark

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Evaluering av kontorflytting i reindrifftsforvaltninga

Tilbakemelding fra reindrifftsnaeringa

Solveig Øye Bjørdal, Arild Gjertsen, Victoria Slaymark

PUBLIKASJONSINFO

Copyright © 2023 NORDLANDSFORSKNING

Utgitt av Nordlandsforskning AS

Forsideillustrasjon: Marta Anna Løvberg

Nordlandsforskning AS

Postboks 1490

N-8049 Bodø

Tlf. +47 754 11 810

nf@nforsk.no

www.nordlandsforskning.no

Tittel: Evaluering av kontorflytting i reindriftsforvaltninga

NF-Rapport nummer: 3/2024

ISBN (digital): 978-82-7321-888-9

ISSN (digital): 2704-033X

Forfatter(e): Solveig Øye Bjørdal, Arild Gjertsen, Victoria Slaymark

Publikasjonsdato: 04.04.2024

Prosjektansvarlig: Arild Gjertsen

Forskningsleder: Karin Marie Antonsen

Prosjekt: EVALREIN

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Nordland

Emneord: Reindriftsforvaltning

Antall sider: 27

INNHOOLD

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
1 OM EVALUERINGEN	6
1.1 METODE OG DATAMATERIALE	6
2 FORVALTNINGA OG STATSFORVALTERENS ROLLE	7
3 KONTORFLYTTING, ENDRING I BRUK OG TILGJENGELIGHET	9
3.1 BODØ	10
3.2 STORJORD OG MOSJØEN	12
4 ENDRINGER I FAGMILJØ	12
5 DIGITALISERING OG EFFEKTIVITET	14
6 BEHOV OG ENDRING I BISTAND	16
7 MØTEPLASSER	20
8 INSTITUSJONELL RIGG	21
9 HOVEDBILDET I DATAENE – NOEN FØRINGER	22
VEDLEGG	25

FIGURLISTE

Figur 1: Digitaliseringens betydning for fysisk kontakt med forvaltninga. Antall respondenter. N=13.	15
Figur 2: Pandemiens betydning for kontakt med forvaltninga. Antall respondenter. N=13.....	16
Figur 3: Kontorstedets betydning for bistand. Antall respondenter. N=13.	18

FORORD

Nordlandsforskning har gjennomført en evaluering av flytting av kontorsted for reindriftsforvaltninga fra Fauske til Bodø, på oppdrag fra Statsforvalteren i Nordland. Denne rapporten gir et bilde av reindriftsnæringas tilbakemeldinger både på betydningen av kontorlokasjoner, det gjeldende forvaltningsregimet generelt, og Statsforvalteren i Nordland spesielt.

Vi takker Statsforvalteren for oppdraget, og retter også en takk til de representantene for næringa som har bidratt med innsikt – gjennom intervjuer, samtaler og spørreundersøkelse.

Bodø, november 2023

SAMMENDRAG

Rapporten diskuterer konsekvensene av flyttingen av Statsforvalterens kontor fra Fauske, basert på en spørreundersøkelse, og intervjuer med reindriftsutøvere fra ulike reinbeitedistrikt. Evalueringen har spesifikt rettet oppmerksomheten mot betydningen av endrede kontorlokasjoner, men det er likevel slik at mange av tilbakemeldingene fra næringa ikke bare handler om dette – men de generelle erfaringene med endringene i forvaltningsregimet som har kommet etter 2014. Et generelt funn fra intervjumaterialet er i så måte at funksjon og kvalitet og innhold i tjenestene er viktigere enn geografisk plassering av kontorene, selv om det siste ikke er uten betydning. Til dels betraktes spørsmålet om kontorsteder som underordnet de endringene som har skjedd i forvaltningsregimet som sådant, og delvis betraktes det i sammenheng.

Når det gjelder spørsmålet om kontorenes fysiske lokasjoner spesifikt, er tilbakemeldingen fra reindriftsutøverne at Fauske-kontoret fungerte som et sentralt møtepunkt og kompetansesenter for reindriftsnæringen. Det tidligere kontoret knyttet også i stor grad til kontorstedet som et uformelt møtepunkt, snarere enn til geografisk lokasjon. Etter flyttingen er det delte oppfatninger om kontorstedets betydning for den bistanden de får fra Statsforvalteren. Men flere gir uttrykk for at det er det en oppfatning at det reindriftsfaglige miljøet har blitt redusert etter flyttingen, og flere reindriftsutøvere opplever at fagmiljøet er fragmentert og at det er vanskelig å oppnå helhetlige diskusjoner og forståelse. Reineierne forteller at det er en utfordring at de ansatte i reindriftsforvaltninga har klart avgrensede arbeidsoppgaver. Generelt besøker de informantene vi har snakket med statsforvalterkontoret i Bodø veldig sjelden.

Beslutningen om flytting av kontorsted knyttet dermed til en oppfatning om at forvaltninga «forsvinner» generelt, og at det ikke er noe førstelinjetjeneste lenger. Dette samsvarer også med funn fra tidligere studier gjennomført av NIBIO. I så måte opplever flere en større grad av «lukkethet» i forvaltninga etter kontorflyttingen. Det reiser også spørsmålet om hvilken rolle supplerende, desentraliserte kontorsteder kan eller bør spille. Et spesifikt ønske som kommer frem, er mer bistand fra Statsforvalteren til å få kartene i distriktsplaner oppdatert. Dette er særlig viktig når det gjelder møter med kommunene, særlig med arealplanleggere. Konfliktsaker med landbruk nevnes også av enkelte som et tema der bistand er både nødvendig og viktig. Her oppfattes Statsforvalteren å være en viktig legitimitetsressurs.

Det pekes likevel på andre forhold som ikke nødvendigvis er knyttet til kontorenes geografiske plassering direkte: Gjennomtrekk av ansatte i Statsforvalteren og vanskeligheter med å ta kontakt med nye ansatte har bidratt til at reindriftsnæringen føler seg mer avskåret fra forvaltningen. Kontorene på Storjord og Mosjøen gir ikke det samme kompetansemiljøet, noe som svekker dialogen og nærheten til forvaltningen. Digitalisering har riktig nok ført til

effektivitetsgevinster, men har samtidig redusert den uformelle kontakten og relasjonsbyggingen mellom næringen og forvaltningen. Reindriftsnæringen er avhengig av personlig kontakt og ansikt-til-ansikt kommunikasjon for å få nødvendig støtte. Kontakt med forvaltninga oppnås riktignok greit på telefon eller epost; responsen og tilgjengeligheten fra forvaltninga oppleves som tilfredsstillende i så måte. Det er også lett å koble forvaltninga inn når det samhandles med en tredjepart. Men egnetheten av denne formen for kontakt kan variere med hvilke spørsmål som diskuteres. Direkte kontakt vurderes særlig som viktig for god kommunikasjon når det gjelder interne saker, og når det gjelder å håndtere interne konflikter.

Mangelen på fysiske møtepunkter og helhetlige fag- og forvaltningsmiljø har i sum skapt utfordringer for næringa, slik det oppleves for flere av de reindriftsutøverne vi har vært i kontakt med. Noen opplevde at man hadde flere møteplasser før. De etterlyser flere faste møteplasser og tettere forhold til Statsforvalteren. En svakhet flere peker på er at både reindriftsseminaret og distriksledersamlingene har spesifikke formål, og at dette ikke er arenaer for å kunne ta opp alle slags saker.

Dataene peker også på at utfordringene ikke bare handler om kontorlokasjoner, men om hvordan forvaltningssystemet som helhet er rigget. Tilliten til forvaltningen er svekket for de fleste vi har vært i kontakt med, og det er bekymring for at mindre distrikter uten sterke ressurspersoner vil lide under de strukturelle endringene. Reindriftsforvaltningens funksjon er likevel sentral, selv om det tydelig framkommer at tilliten til denne er svekket. De vi har vært i kontakt med anerkjenner at forvaltninga er viktig, og noen peker på fraværet av sterke fagorganisasjoner sammenlignet med andre næringer (som landbruket) som en forklaring. Den legitimiteten som reindriftsforvaltninga kan gi til næringa i konflikter med tredjeparter, er som nevnt også noe som enkelte peker på – reindriftsutøverne står sterkere med Statsforvalteren i ryggen i slike situasjoner. Men på grunn av forandringene i forvaltningsregimet som sådant, er kommunikasjonen med forvaltninga også endra. For de fleste har det ført til generelt sett mindre kontakt, og også en annen type kontakt i det at man nå tar kontakt om spesifikke bistandspunkt eller en særskilt sak. Den jevne, kontinuerlige kontakten er svekket.

Samtidig peker enkelte på at endringene i forvaltningsregimet også kan bidra til større grad av likebehandling og objektivitet, med mindre fare for «uheldig kameraderi» og i verste fall urettferdig behandling. Men prisen for dette er en opplevelse av en forvaltning med mindre grad av «full oversikt» over det som skjedde i distriktene, som kunne ha tett oppfølging med de som falt gjennom. Igjen vises det til behovet for sikkerhetsnett og førstelinjetjeneste.

Selv om dette ikke nødvendigvis har direkte betydning for hvordan Statsforvalteren bygger opp sin kontorstruktur, enn si muligheten til å gjøre noe med forvaltningsregimet som sådant,

så illustrerer det at spørsmålet om kontorlokasjoner skriver seg inn i en større kontekst. Selv om denne rapporten ikke gir konkrete svar på hva Statsforvalteren bør gjøre, gir den noen generelle forslag. Fysisk tilstedeværelse og tilgjengelighet er viktig, og styrking av eksisterende kontorsteder og utvikling av digitale kommunikasjonsflater kan være nødvendig. Kompetanseutvikling i forvaltningen, bedre møteplasser og dialogforum, samt evalueringssystemer der reindriftsutøvere kan gi tilbakemeldinger, er også foreslåtte tiltak. Konklusjonen er at Statsforvalteren bør vurdere tilpasninger for å forbedre relasjonen med reindriftnæringen. Dette vil kunne bidra til bedre kommunikasjon, tillit og samarbeid med næringa.

1 Om evalueringen

I 2018 besluttet Statsforvalteren i Nordland å flytte kontorsted for førstelinjen i reindriftsforvaltninga fra Fauske til Bodø med virkning fra 1. januar 2019. Reindriftsforvaltninga er nå plassert i Bodø, samt med en stilling i Mosjøen og en stilling på Storjord i Saltdal. Det ble konsultert med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) før flyttingen ble godkjent av Landbruks- og matdepartementet. Flyttingen av kontorsted ble godkjent som en prøveordning, under forutsetning av at flyttingen i ettertid skulle evalueres av embetet i samarbeid med næringa. Nordlandsforskning ble tildelt oppdraget med å gjennomføre en ekstern evaluering i august 2023.

Evalueringen baserer seg på intervjuer og en elektronisk spørreundersøkelse. Spørreundersøkelsen ble distribuert digitalt til alle 41 siidaandelsinnehavere i Nordland i oktober 2023. Det har også vært gjennomført intervjuer med representanter fra reinbeitedistriktene i Nordland reinbeiteområde. Intervjuene ble gjennomført på reindriftsseminaret i Mosjøen i oktober 2023, og pr. telefon. Evalueringsopplegget har vært gjenstand for konsultasjon med Sametinget og NRL. Denne rapporten oppsummerer de viktigste funnene i dette materialet.

1.1 Metode og datamateriale

Intervjumaterialet omfatter sju informanter som representerer seks ulike reinbeitedistrikt i Nordland. De seks reinbeitedistriktene representert her ligger i sørlige og midtre del av Nordland. Intervjuene ble gjennomført på reindriftsseminaret i Mosjøen 4-5 oktober 2023, og pr. telefon i etterkant av seminaret. Spørreundersøkelsen ble besvart av 13 respondenter, med andre ord en responsrate på 20%. Respondentene fikk tre elektroniske henvendelser/purringer, og én henvendelse på SMS.

Dette er samlet sett et begrenset datagrunnlag, og setter dermed også begrensninger for analysen og evalueringen som sådan. Spørreundersøkelsen har begrenset verdi som et representativt bilde på reindriftsutøvernes synspunkter i Nordland. De fleste spørsmålene er imidlertid åpne (se vedlegg), og er her brukt som et supplement til intervjudataene. Spørreundersøkelsen har også gjort at vi har nådd informanter i de nordlige reinbeitedistriktene, som ikke er representert i intervjuene. I all hovedsak reflekterer synspunktene det som kommer fram i intervjuene. Tre figurer som presenterer respondentenes synspunkter på betydningen av digitalisering, koronapandemien og kontorstedenes betydning for bistand, er likevel tatt med i rapporten.

Når det gjelder intervjudataene, har vi som sagt ikke klart å nå informanter fra de nordlige reinbeitedistriktene. Et generelt funn fra intervjumaterialet viser likevel at funksjon og kvalitet og innhold i tjenestene er viktigere enn geografisk tilgjengelighet.

Gjennom dette arbeidet har vi kommet i kontakt med distriktsledere og siidaandelsinnehavere som har bidratt til datamaterialet. Samtidig er det flere som har sagt nei til å delta i evalueringen. Vi har spurt hvorfor de ikke ønsker å delta. Noen har ikke tid, andre svarer at kontoromleggingen ikke har ført til noen betydelige endringer for deres del. Men det er også noen har sagt at de ikke har ønsket å bidra i et slikt arbeid, fordi de mangler tro på at evalueringen vil føre til endring eller de har uttrykt at mandatet til evalueringen er for smal. Flere uttrykte seg kritisk til utformingen av undersøkelsen, og hadde ønsket en mer inngående evaluering av reindriftsforvaltningen i Nordland.

2 Forvaltninga og Statsforvalterens rolle

I den sammensatte porteføljen av oppgaver i statsforvalternes samfunnsoppdrag, har reindriftsforvaltninga en sentral rolle. I 2014 ble forvaltninga av reindrifta omorganisert. De tidligere områdestyrene ble avviklet og oppgavene overført til Statsforvalteren (den gang Fylkesmannen). Områdekantorene ble samtidig en del av statsforvalterembetene. Lovproposisjonen¹ bak denne endringen hadde som mål å oppnå en mer oversiktlig og effektiv forvaltning av reindriften, samtidig som den skulle integreres bedre i et bredere faglig miljø for å øke kompetansen. I lovproposisjonen ble det påpekt at den tidligere organiseringen av reindriftsforvaltningen, som inkluderte kollegiale styrer med lokal medvirkning, skapte utfordringer. Dette kunne føre til manglende oppfølging av reguleringstiltak, overrepresentasjon av visse grupper og mangel på legitimitet i både næringen og samfunnet generelt. Dette kunne i sin tur påvirke evnen til å oppfylle forvaltningens oppgaver til beste for reindriften og samfunnet. Departementets forslag inkluderte også en integrering av reindriftsforvaltninga med annen offentlig forvaltning for å skape en tydeligere og mer oversiktlig struktur og oppgavefordeling for reindrifta.

Det er verdt å merke seg at Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) var kritiske til departementets forslag. De argumenterte for at den nye forvaltningsstrukturen ikke tilstrekkelig ivaretok den reindriftsfaglige kunnskapen. De påpekte også at endringene ikke tok hensyn til samenes rett til selvbestemmelse og selvstyre i henhold til FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, og FNs erklæring om urfolks rettigheter. Departementet argumenterte for at hensynet til samisk innflytelse og medvirkning skulle veie tungt, men

¹ Prop. 89 L (2012–2013) s. 1.

ifølge Sametinget og NRLs reindriftslovutvalg² ble det ikke drøftet konkret hvordan samisk medvirkning skulle sikres i den nye forvaltningsstrukturen.

En evaluering gjennomført av NIBIO (Haugen m.fl. 2019)³ konkluderer med at organisasjonsendringen har gitt økt effektivitet i behandling av plansaker og en tydeligere forvaltningsstruktur for kommuner og annen offentlig virksomhet, samt en bedre faglig samordningsprosess. Men samtidig framstår dette som mindre tydelig for reindriftnæringa. Særlig gjelder dette for reinbeitedistrikter som overskrider fylkesgrensene. Det pekes på at det er utfordringer knyttet til å opprettholde dialog med reindriftnæringa og sikre medvirkning i forvaltningsprosessene. I praksis varierer organiseringen noe mellom statsforvalterembeter, men evalueringen (*ibid.*) understreker betydningen av å opprettholde geografisk nærhet til næringa. Dette begrunnes både med behovet for dialog, kompetanseutveksling, veiledning og legitimitet i næringa. Det anbefales en lik organisering på tvers av fylker. NIBIO peker imidlertid på at forvaltningas legitimitet i reindriftnæringa framstår som svekket (generelt og ikke bare med referanse til Nordland). Omorganiseringen i 2014 er likevel bare en av flere forklaringer på dette. Behovet for bedre medvirkningsprosesser framheves som viktig for å bygge tillit.

Statsforvalterembetet i Nordland har en felles avdeling for både landbruk og reindrift. I NIBIOs evaluering framkommer det delte oppfatninger om hvor formålstjenlig dette er blant Statsforvalterens egne fagpersoner, og hvor stor faglig overlapping det er mellom de to områdene. Enkelte peker på at en egen avdeling muligens ville ha bidratt til en mer synlig reindriftsforvaltning og en bedre forankring av arbeidet i embetsledelsen. Det pekes også på svekkelse av førstelinjetjenesten, noe som også kobles til flyttingen av forvaltningas kontorsted. På en annen side vises det til at behovet for fysiske besøk på kontoret har avtatt; kommunikasjonen har i større grad blitt digitalisert, og en stor del av kommunikasjonen foregår pr. telefon. Bodøkontoret er lettere tilgjengelig for tilreisende som reiser med fly. Kompetansemessige fordeler fins også internt i Landbruk- og reindriftsavdelinga, Statsforvalteren har fått økt kunnskap om næringa, og reindriftsforvaltninga har fått bedre tilgang til juridisk kompetanse. Likevel er det en kritikk at faglig kontakt, både mellom områdekantorene og vertikalt mellom ulike forvaltningsnivåer har vært redusert siden 2014, men er styrket ved andre møteplasser. Generelt påpeker NIBIO at «[...] det har vært viktig å opprettholde områdekantorene for å skape ro under omorganiseringsprosessen, både blant ansatte og ut til reindriftnæringa. Det er også enighet om at områdekantorene har vært viktige for kvaliteten og legitimiteten i forvaltningen» (*ibid.* s. 38).

² <https://sametinget.no/f/p1/i4f3fa709-c069-41f1-bfef-e72d8484e3a4/forslag-til-endret-reindriftslov.pdf>

³ Haugen, F. m.fl. (2019). Evaluering av endringer i den offentlige forvaltningen av reindriften. *NIBIO rapport vol. 5 nr. 42.*

Vår evaluering skjer altså i en sammenheng som er mer sammensatt enn bare spørsmålet om formålstjenlige lokasjoner av kontorer. Det er både snakk om et endret forvaltningsregime og (relativt) nye administrative strukturer i Statsforvalterens rigg. Datamaterialet vårt reflekterer dette. Til dels betraktes spørsmålet om kontorsteder som underordnet de endringene som har skjedd i forvaltningsregimet som sådant, og delvis betraktes det i sammenheng. Disse sammenhengene er også synlige i denne rapporten. I det følgende har vi valgt å presentere synspunkt og sitater fra intervjuene under det som vi vurderer som de viktigste temaene i næringsas tilbakemeldinger. Avslutningsvis bidrar vi med vår refleksjon over helheten i tilbakemeldingene.

3 Kontorflytting, endring i bruk og tilgjengelighet

Generelt besøker informantene statsforvalterkontoret veldig sjelden. Da kontoret var lokalisert i Fauske, besøkte de fleste det oftere, men siden avviklingen har svært få av informantene besøkt kontoret i Bodø. Dette avsnittet presenterer ulike meninger om den praktiske tilgjengeligheten av kontorene som påvirker fysisk oppmøte på kontoret, samt hvordan det har endret seg.

«Jeg har ikke besøkt etter det har vært i Bodø. [...] Men på Fauske, det var man jo titt og ofte innom. Når det var lokalisert til Fauske, og Rognan, da var man jo innom».

«Jeg tror ikke jeg har vært på seksjon reindrift i Bodø i det hele tatt. Jeg har vært der når det var på Rognan og på Fauske. Det var mange, mange år sida».

«Man har jo ikke brukt reindriftskontoret siden det ble lagt ned i Fauske».

De fleste av de vi har intervjuet forteller at før flyttingen av Fauske-kontoret, var dette et kontorsted som fungerte som et tilgjengelig møtepunkt med forvaltninga. Flere beskriver en nærhet til forvaltninga gjennom dette kontoret. Det var ulike opplevelser av den geografiske tilgjengeligheten, men stort sett enighet når det gjelder besøksmiljøet. For noen var kontoret lett tilgjengelig, der man kunne stikke «innom på vei forbi». Men for andre var det ikke så tilgjengelig siden kontoret kunne nås «kun med bil og tog». En annen mente avstanden var for stor til kontoret siden «Nordland er enormt langt og man hopper ikke bare i bilen og kjører til reindriftskontoret. Det er umulig».

De som besøkte Fauskekontoret forteller om et uformelt besøksmiljø hvor den formelle og uformelle delen av forvaltninga gled over i hverandre, og det var en lav terskel for å «stikke

innom». Eksempler på dette inkluderer at man kunne «komme innom selv om det egentlig ikke var noe stort der og da, men så kunne man bare drøfte litt forskjellige ting som pågikk i distriktet» og «selv om man i utgangspunktet ikke hadde noe ærend som man kom på, om man var i Fauske så kunne man fare innom der for å både gi informasjon og å få informasjon».

Disse tilbakemeldingene antyder at tilgjengeligheten til Fauskekontoret først og fremst knyttes til kontorstedet som et uformelt møtepunkt, snarere enn til geografisk lokasjon. Gitt at forskjellen i geografisk avstand mellom Fauske og Bodø er relativt liten for mange av reindriftsutøverne, er altså tilgjengelighet noe som betraktes mer i lys av kontorets funksjon og innhold.

3.1 Bodø

De fleste, bortsett fra to av informantene, har ikke besøkt kontoret i Bodø etter avvikling av Fauskekontoret. Kompetansemiljøet oppleves som sterkt redusert av de fleste utøverne, og den geografiske og praktiske tilgjengeligheten oppleves som enten mindre tilgjengelig eller like vanskelig som før flyttingen. Av de som hadde besøkt Bodø, var én positiv angående flyttingen. Når det gjelder geografisk tilgjengelighet i forhold til dagens lokasjoner, er fortsatt den store avstanden for noen en barriere for hvor ofte de møter opp på hovedkontoret i Bodø. Noen sier at avstanden er altfor lang, enten kontoret er lokalisert i Fauske eller Bodø, mens andre mener at det ikke hjelper at det er flyttet lengere bort. Dette sistnevnte synspunktet står i motsetning til argumentet om at avstanden mellom Fauske og Bodø er såpass kort at det ikke burde lede til store problemer for næringa. Hovedsakelig er det likevel spørsmålet om kontorets funksjon som vektlegges.

Uavhengig av kontorets plassering i Fauske eller Bodø, nevner noen at utfordringen er at det tar for mye tid å reise dit. De fleste mener også det er ikke bare en praktisk utfordring hvis kontoret flyttes lengere bort, men at beslutningen tydeliggjør at forvaltninga «forsvinner» generelt og at det *ikke er noe førstelinjetjeneste lenger*. NIBIO rapporterte også at svekkelse av førstelinjetjenesten var koblet til flyttingen av kontorstedet.

«Men det som har gjort at vi ikke møter opp er at kontorstedet er lagt til Bodø og vi er jo nesten aldri i Bodø. Nordland er avlangt, og det er langt til Bodø. [...] nå har de flytta det enda lenger bort».

«Ja altså det er jo klart, avstanden har jo selvfølgelig en betydning, før lå kontoret nærmere oss, ikke sant? Og det er klart det er tid og, og avstanden har jo en betydning».

Selv om noen betrakter avstanden som en barriere, mener en av de som hadde besøkt Bodø-kontoret at det ikke påvirker tilgjengeligheten. Vedkommende fortalte at de besøker kontoret generelt veldig sjeldent, og at «*det alltid vært på grunn av avstand*», men likevel at det har fungert bra. Når de gjelder geografisk tilgjengelighet til Bodø-kontoret var vedkommende positiv til flytting ut fra at Bodø er mer sentral enn Fauske; det er enklere for distriktslederne til å reise dit. Det ble også bemerket at besøk fra Stasforvalteren har forbedret seg. Dette synspunktet støtter påstanden i NIBIOs rapport at næringsutøvere i Sør-Nordland reiser med fly og dermed får enklere tilgang til forvaltningen med kontoret i Bodø.

«Og jeg ser det som positivt at den ligger i Bodø, for vår del. Da har vi flere muligheter for å komme oss hit, enten med fly eller med tog. Sånn som det var før med statsforvalter bare i Saltdal og Fauske så var det kun med bil og tog. Nå er det mer sentralt for vår del for å si det sånn [...] Og vi har jo flyplasser i nærheten, ut på vinterlandet og så de kommer direkte. Mye mer positivt nå».

[...] statsforvalteren i Bodø, han kommer på viktige befaringer, og det er fly og de møter opp»

Noen påpeker at avstanden er ikke den største barrieren for fysisk oppmøte. Selv om de bor relativt nært til Bodø og er ganske ofte i Bodø, synes de at kontoret «*ikke er tilgjengelig*». De hadde vært på kontoret for avtalte møter, men i prinsippet besøkte de ikke kontoret ellers. Dette forklares med andre praktiske hensyn, samt en opplevelse av fragmentering av fagmiljø og gjennomtrekk av ansatte.

«det er jo ikke det at de er i Bodø som er problemet. Det er jo det at det var litt mer åpent, og at man merka og at fagkompetansen deres var høyere når de satt samla».

I forhold til Fauske, er det et synspunkt at Bodø er mindre tilgjengelig når det gjelder andre praktiske vurderinger for oppmøte siden man kan ikke bare dra innom, men i stedet må man avtale et møte på forhånd med en spesifikk saksbehandler om en spesifikk sak. Selv om de fleste var negativ til at de må bestille et møte, får man likevel alltid et møte med statsforvalteren når de ønsker det. Noen utfordringer med å måtte planlegge besøk til kontoret, knytter seg til at forvaltninga ikke oppleves så åpen for næringa. Det er vanskelig å planlegge siden «*næringa ikke funker sånn*», selv om det er enklere for forvaltninga og offentlige etater. Det oppleves også som å begrense dialogen; det er vanskeligere å ta opp spørsmål om flere saker. I så fall må det avtales flere møter, hevdes det, noe som er tidkrevende. Det er også en risiko for at omfanget av informasjonsflyt reduseres; man får ikke hjelp til det man *ikke spør om*, som det sies, og man må vite akkurat det trenger hjelp med før

man bestille et møte. Disse synspunktene kombinert med det at kontoret er flyttet fysisk lengere bort fra næringen gir følelsen av at kvalitet og effektivitet i førstelinjen ble sterkt redusert.

«[...] altså, ting har jo blitt veldig sånn der at det blitt mer lukka nå. Du må liksom avtale, og det er liksom det er ikke det handlingsrommet lenger, og da blir det liksom. Da blir det enda mer fjernt. Så klart, da erfarer du at det her er for tungrodd, altså du bruker heller andre instanser».

«Hvor kontorene er til enhver tid som man kan besøke til enhver tid, det er jo et sirkus uten like. Så det blir ikke noe besøk. [...] Sånn som kontorene fungerer i dag, så kunne det like godt være plassert i Oslo eller i Afrika, hvor som helst.»

Disse utsagnene peker mot at geografisk plassering av kontoret ikke er uten betydning, selv om forskjellen mellom Fauske og Bodø kanskje ikke er det avgjørende i så måte. Igjen er det kontorets funksjon som står sentralt, og flere opplever en større grad av «lukkethet» i forvaltninga etter kontorflyttingen. Det reiser også spørsmålet om hvilken rolle supplerende kontorsteder kan eller bør spille.

3.2 Storjord og Mosjøen

I forhold til hovedkontoret i Bodø foretrekker de fleste å bruke kontoret som er nærmest, som er i dag enten Mosjøen eller Storjord, men det er bare for enkelte saker. En antyder at et kontor som er lokalisert i midten av Nordland ville ha vært mer tilgjengelig *«[...] og de hadde jo kontorsted midt i sentrum»* og *«man skulle ønsk at Statsforvalteren la i mye større grad ha kontor i det sørlige Nordland og»*. Når det gjelder Storjord, ble det nevnt at barrierer for tilgjengelig inkluderer blant annet at det er opplevd som sporadiske åpningstider med at *«det har vært litt hit og litt dit»*.

4 Endringer i fagmiljø

I tillegg til det det fysiske møtepunktet som Fauskekontoret representerte, opplevde mange det sammensatte kompetansemiljøet på kontoret som svært viktig. Arbeidsmiljøet var preget av en helhetlig reindriftsfaglig kompetanse hvor de som arbeidet der utfylte hverandre, slik at man kunne dra nytte av flere ulike fagpersoner sin kunnskap i komplekse saker. Det var også preget av nøkkelpersoner som hadde jobbet med næringa tett og lenge, og som nye ansatte kunne lære av.

En av forutsetningene for kontorflyttingen var at dette fagmiljøet skulle bestå og at den geografiske tilgjengeligheten blir lettere. Likevel oppleves dette kompetansemiljøet som redusert etter flyttingen til Bodø, av de fleste utøverne vi har snakket med. Fagmiljøet i seg selv oppleves nå som fragmentert for mange. Man har mulighet til å snakke med de ulike fagpersonene om enkeltsaker eller enkelte fagområder, men den helhetlige diskusjonen og forståelsen mangler. Arbeidsmåten baserer seg på et sak-til-sak-fokus som gjør at man må snakke med en saksbehandler om areal, en annen om rovvilt, og kanskje en tredje om noe annet. Arbeidsforholdet til forvaltninga er mer og mer formet av tungvinte prosesser og svekket kommunikasjon. Det oppleves at ansatte på landbruks- og reindriftsavdelingen hos Statsforvalteren som før kun jobbet med reindrift nå har andre arbeidsoppgaver i tillegg og de som har deltatt i undersøkelsen forteller at dette gjør at saksbehandleren/ene har dårligere tid til næringa.

Det kommer frem av intervjuene våre at reindriftsutøverne nå opplever en forvaltningsstab som i større grad er formet av saksbehandlere og reindriftsfaglig ansatte med kortere fartstid, som ikke kjenner næringa i like stor grad som før. Utskifting og gjennomtrekk i staben hos statsforvalteren oppleves som stor, både gjennom at sterke ressurspersoner går av med pensjon og i en større grad av kortvarige arbeidsforhold. Denne dynamikken gjør at ny-ansatte ikke har erfarne fagpersoner med lang fartstid å støtte seg på i samme grad som før. I tillegg gjør det at det er en større barriere for reindriftsnæringa å ta kontakt med forvaltningsansatte, siden de er nye, ukjente og man ikke har et forhold til dem. I andre tilfeller kan man oppleve at man bruker tid på å bli kjent med en saksbehandler, men får ikke igjen for dette siden utskiftningen er så stor. Og de desentraliserte kontorene (Storjord, Mosjøen) representerer ikke det viktige helhetlige fag – og forvaltningsmiljøet, siden det ofte kun er enkeltpersoner som sitter her.

“Sånn som nå, hvis man har en sak på areal, så er det jo den ene personen eller saksbehandler på den saken der man får et møte med. Med sånn som det var før, så kunne man få en diskusjon med alle på avdelinga. Ja, for alle er jo på en måte litt involvert i forskjellige nivå i sakene. Det var jo et anna miljø før.”

«Det finnes ikke enkeltsaker. Det er en større sekk du har med deg. Og før tok man tid til det. Om ikke den ene hadde [tid], så hadde noen andre og kunne gå gjennom og spille inn. Det finnes ikke i dag».

En person beskriver at hen har bedre kontakt med forvaltninga etter kontoromleggingen siden det er enklere å ha nærhet til forvaltninga i Bodø enn når det var i Fauske. Hen opplever at de som jobbe på forvaltningsavdelingen i Bodø er lette å be om fysiske møter, også sør i fylket. Det er lettere å ha god kontakt med de saksbehandlerne som sitter i Bodø enn de som sitter på det lokale kontoret som er nærmere. Hen har generelt inntrykk av at Statsforvalteren gjør

så godt de kan og prøver å se saker fra de forskjellige faglige synspunktene, og fra reindriffts sitt synspunkt. Det sies at:

«Men i mange tilfeller, så er uttalelsene i fra statsforvalteren meget bra. Og vi har kanskje sett det ei endring til det positive de seinere årene, at statsforvalteren er bevisst på det her med reindrift og reindrifftsretten. Og at de skal ivareta reindriffts på en positiv måte.»

5 Digitalisering og effektivitet

På lik linje med samfunnet ellers, har kommunikasjonsformen mellom reindrifftsutøvere og offentlig forvaltning blitt mer digitalisert over tid. Koronapandemien har generelt vært drivende for denne utviklingen. De som vi har snakket med anerkjenner at dette representerer en effektivitetsgevinst, og har redusert behovet for fysiske møter på noen måter. Flere elektroniske løsninger innebærer at den enkelte gjør mer selv, men at det også representerer «mer selvstyre», som en uttrykker det. Kontakt oppnås greit på telefon eller epost, responsen og tilgjengeligheten fra forvaltninga oppleves som tilfredsstillende i så måte. Det er også lett å koble forvaltninga inn når det samhandles med en tredjepart:

«Måten og mønsteret man jobber på har endret seg. Nå kan man skrive en e-post direkte til for eksempel en utbygger og sette Statsforvalteren på kopi, og føle at man er på samme side.»

Samtidig er digitaliserte kommunikasjonsformer noe som bidrar til å forsterke det tapet av uformell kontakt med forvaltninga som flere rapporterer om, der det blir vanskeligere å lære hverandre å kjenne. Noen peker på at man nok får hjelp til enkeltsaker, men at det som nevnt fins få enkeltsaker som ikke er knyttet til andre saker eller større utfordringer. Det har man ikke tid til, eller miljø til, hevdes det. I tillegg synes de at noen saker kan ikke tas digitalt. Direkte kontakt vurderes som viktig for god kommunikasjon når det gjelder interne saker og særlig for å håndtere interne konflikter. Det er også viktig at digitale løsninger ikke overtas fra andre type kontakt. Den personlige kontakten har vært svært viktig for tillitsforholdet og tilstedelse og det blir ikke det samme på telefon eller digitalt.

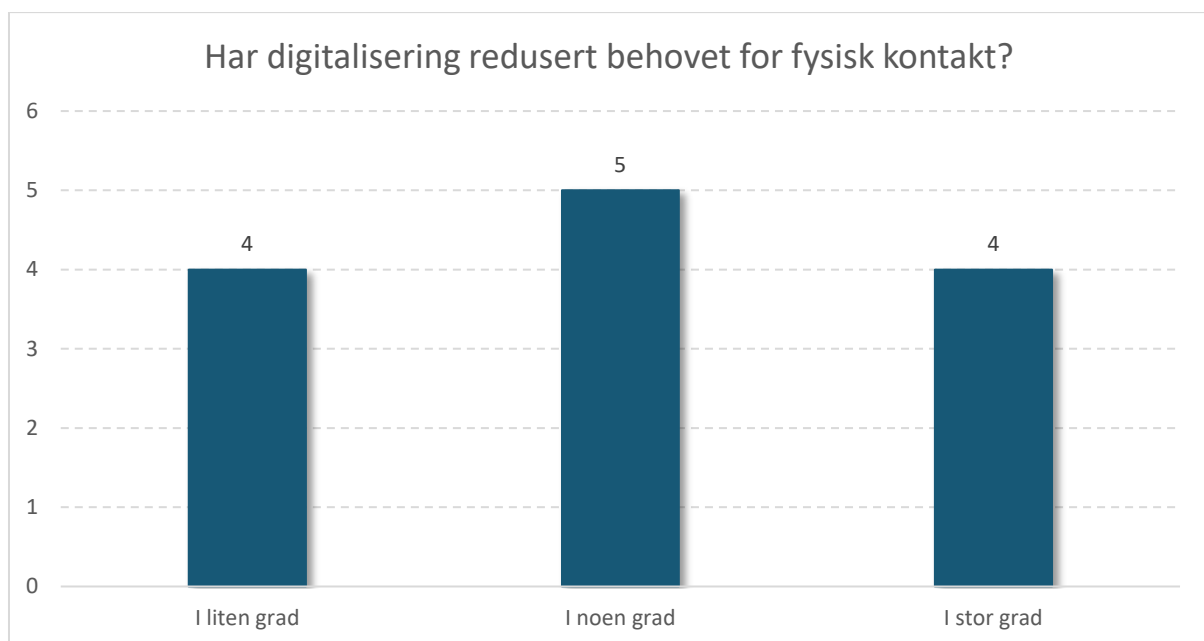
«Det som er fordelen med en direkte kontakt med en saksbehandler det er jo det at du får et forhold til han og at du lærer deg å forstå han òg og han lærer deg å forstå deg. Det går an å snakke via telefon, men det blir ikke det samme med kommunikasjon på telefon og langt ifra det samme med kommunikasjon når man skriver [...] mail.»

«Så det handler litt om et tillitsforhold og, til den du prater med, ja. Og sitter du på telefon, så kan du ikke se dem i «auan» og se om man lyg eller ikke.»

«I reindriften som alt annet så er det jo interne konflikter, og det er kanskje vanskelig å prate via skype eller telefon. Altså, da er du inne på en fortrolig samtale som angår kanskje det personlige, kanskje angår det din kollega, og da er det mye bedre å ha fysisk kontakt med dem man prater med».

[...] altså reindriften er ikke en sånn, du kan ikke hverken forklare deg eller finne alle rette løsninger gjennom noe digitalt. Så du må ut på befaringer [...] det må være en tettere kontakt rett og slett, saksbehandlinger og befaringer.

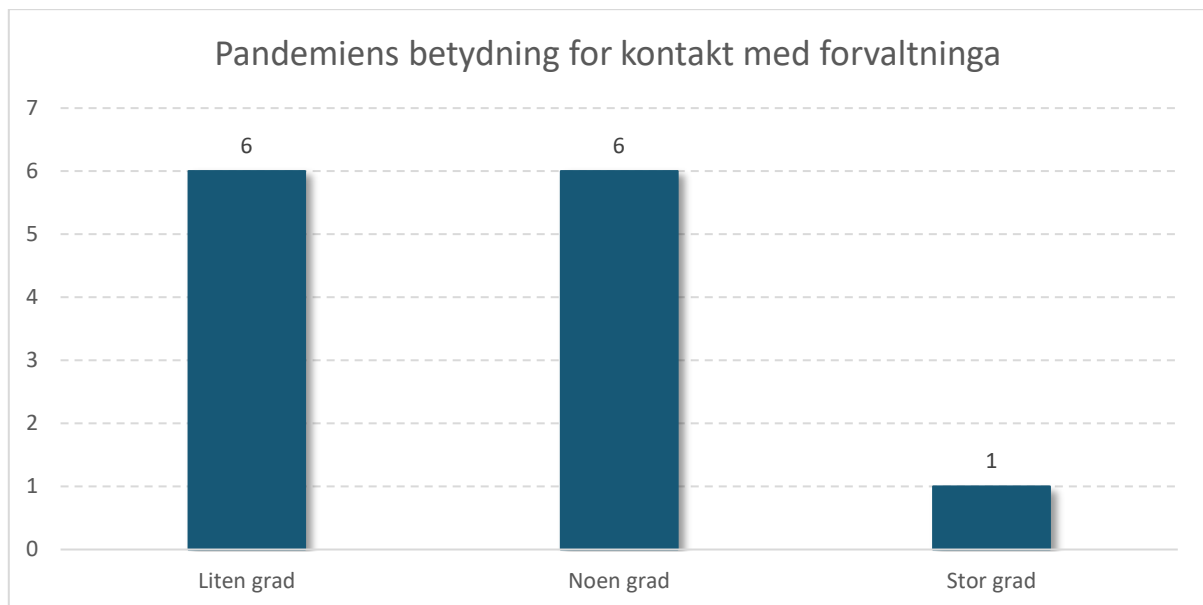
I spørreundersøkelsen svarer de fleste av respondentene at økt digitalisering har redusert behovet for fysisk kontakt med forvaltninga i noen eller stor grad, selv om dette ikke kan betraktes som en representativ vurdering fra næringa:

Figur 1: Digitaliseringens betydning for fysisk kontakt med forvaltninga. Antall respondenter. N=13.

Noen fordeler med koronapandemien var at man lærte å bruke digitale løsninger og noen hadde veldig god kontakt under pandemien. Men samtidig er det et synspunkt at digitaliseringen utviklet seg for fort og at «Avstanden øker enda meir». For noen andre mente de at koronapandemien ikke hadde noen betydning for dem, siden kontakten ikke ble forbedret. Det kan hevdes at dette gjenspeiles i spørreundersøkelsen; blant de 13 respondentene som deltok i spørreundersøkelsen er det bare én som mener at pandemien

har hatt stor betydning for kontakten med forvaltninga. Det skal igjen bemerkes at det er vanskelig å betrakte dette som et representativt uttrykk for nærings vurderinger.

Figur 2: Pandemiens betydning for kontakt med forvaltninga. Antall respondenter. N=13.

6 Behov og endring i bistand

Det er enighet blant reindriftsutøverne vi har snakket med at det fysiske møtet med forvaltninga er viktig for bistand. Ansikt-til-ansikt kommunikasjon og personlig kontakt gjennom gode og stabile møtepunkt gjør at man har mulighet til å møte forvaltninga på både det formelle og uformelle plan. Dette bygger nærhet til og forståelse for næringa, noe som er helt nødvendig for en liten og særegen næring som reindrifta.

Direkte kontakt og nærhet mellom forvaltning og næring er vesentlig for å få nødvendig støtte. Bistanden er mer effektiv når man har kjennskap og tillit til forvaltninga, at utøverne vet hvem de skal kontakte, hvordan kommunisere sine behov og oppleve at de blir hørt. Når man ikke kjenner til en saksbehandler er det vanskeligere å ta kontakt i utgangspunktet, men også å vite akkurat hva de kan hjelpe til med og dermed ha tillit nok til å ta opp alle slags saker med dem. Et av intervjuobjektene mente at en av grunnene til at dette er spesielt viktig i reindriftsnæringa er at man ikke så sterke fagorganisasjoner som andre næringer (som landbruket). Fra forvaltninga sin side er det også helt nødvendig å kjenne og forstå næringa for å kunne tilby god og presis bistand. Mange føler at det er en manglende evne til å se næringa fra nærings side hos Statsforvalteren. Det er viktig å kjenne de ulike behovene i de ulike distriktene. De desentraliserte kontorene er derfor viktige, selv om tilfredsheten med hvordan de fungerer i dag er lav.

Det samlede fagmiljøet i forvaltninga har stor betydning for bistandsutøvelsen til næringa. Endringer i dette kompetanse- og fagmiljøet som følge av kontorflyttingene, har derfor også klare følger. Både den påpekte fragmenteringen og utvatning av fagmiljøet, og en større gjennomtrekk og frafall av personer med lang erfaring, er pekt på som store utfordringer for god bistandsutøvelse. Det samlede utgangspunktet for forvaltninga handler om hvem som sitter på kontoret, og hvordan deres kunnskap, kompetanse og forståelse blir delt, overført og formidlet imellom seg, til næringa og også til aktuelle tredjeparter. Dette har mye å si for kvaliteten på bistandstilbudet, siden denne summen er større enn de enkelte saksbehandlerne.

Noen informanter trekker fram spesifikke bistandsområder der det er større behov eller ønske om fysisk oppmøte på et kontor enn andre områder. En utøver trekker fram at arbeidet med reindriftsmeldinga var enklere da man kunne komme til et kontor med flere ulike saksbehandlere samla som kunne sitte og se gjennom tallene, enn det å ringe opp hver enkelt. En annen utøver uttrykker at mer sensitive og kompliserte saker (konflikter e.l.) er det viktigste å ta ansikt til ansikt, mens mer ordinere saker og «små ting» (f.eks. standard søknadsløp, tilskudd, detaljer i lovverk) er uproblematisk å ta via telefon eller digitalt, særlig hvis man har erfaring med dette fra før.

«små endringer i forskrift i henhold til dokumentasjon, i forhold til reintall og lovverket [...] og sånne ting [...] det er helt greit å ta det på telefonen eller teamsmøte. Det er ikke noe problem.»

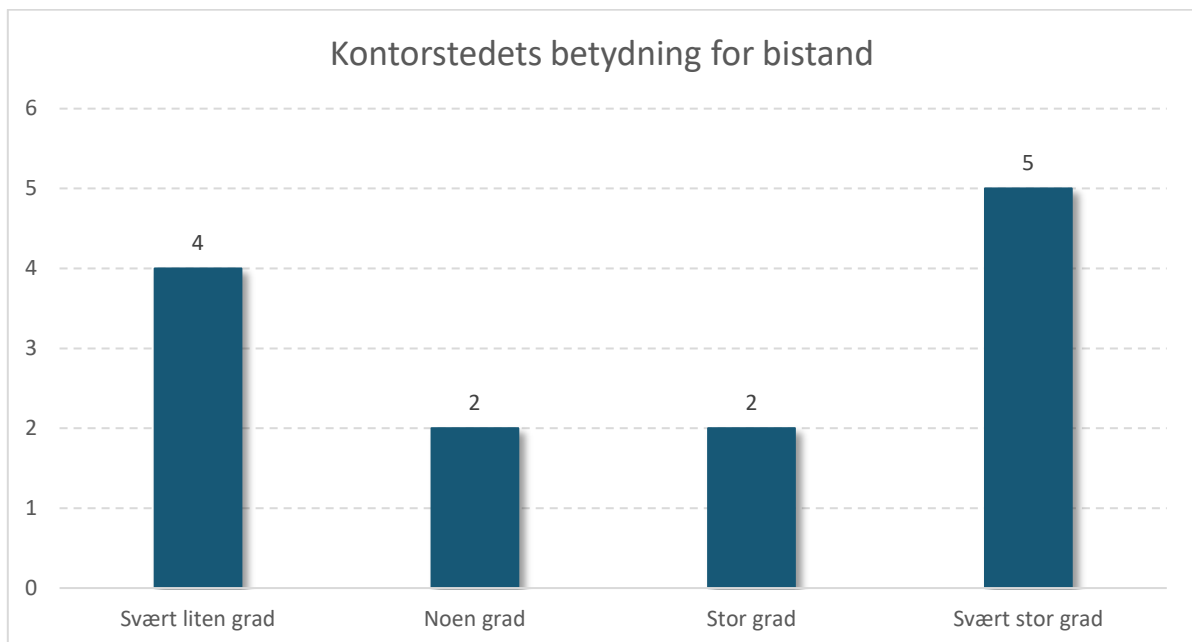
Flyttingen har endret bistandstilbudet: dette handler mindre om den geografiske flyttingen av kontoret, og mer om de større, strukturelle endringene (som flyttingen betraktes som et ledd i). Dette knyttes i hovedsak til kommunikasjon, relasjoner, nærhet til forvaltninga, og et fagmiljø som i større grad framstår som fragmentert og utvatna, og pensjonering/utbytting av ansatte. Men oppfatningene er likevel delte; mens de fleste vi har snakket med sier kontorflyttinga har gitt negative konsekvenser, er det også de som hevder at det ikke har hatt noen betydning. En sier det har gitt positive konsekvenser. En forteller at reindriftsforvaltninga er viktig for å gi legitimitet til næringa i konflikter – man står sterkere med Statsforvalteren i ryggen. En annen positiv tilbakemelding er at forvaltningen oppleves som fleksibel – for eksempel når reindriftsmeldinga skal inn, der forvaltninga gjør seg tilgjengelig og strekker seg langt.

Noen peker på at det er behov for en forvaltning som tar høyde for at utøvere i næringa er forskjellige og har ulike behov. Avstanden til forvaltninga legger ikke opp til at alle får den hjelpen de trenger, noe som fører til at de distriktene/siidaandelene som mangler sterke ressurspersoner, faller i fra. «De som sliter mangler sikkerhetsnett», hevdes det. Slike ting knyttes kanskje sterkere opp mot endringen i forvaltningsregimet fra 2014 heller enn spørsmålet om flytting av kontorsted – men de vi har snakket med ser dette i sammenheng.

Det pekes på at andre utfordringer, som areal, rovvilt og klimaendringer, har fått større konsekvenser på grunn av endringer i forvaltninga (både kontorflytting og omorganisering), og at mangelen på en førstelinjetjeneste er uheldig i så måte.

«Det er mer opp til distriktet enn før. Det er distriktet selv som må stå for kompetanse og historikken. Man har færre andre å spille på, og i Nordland er det mange små distrikt og konsekvensene blir store».

Blant de 13 respondentene som har deltatt i spørreundersøkelsen, er det delte oppfatninger om kontorstedets betydning for den bistanden de får fra Statsforvalteren. Seks av respondentene mener kontorstedet har hatt liten eller noen betydning, mens sju mener dette har stor eller svært stor betydning:

Figur 3: Kontorstedets betydning for bistand. Antall respondenter. N=13.

En del av de som stilte til intervju ga forslag for hvilken type bistand de mener at de trenger mer av fra Statsforvalteren i forhold til planarbeid, arealsaker, melding, og søknader. Overordnet er det et stort ønske for tettere samarbeid mellom reindriftsdistriktene og statsforvalteren, fagmiljøet og kommunene. Flere av informantene nevnte konkrete utfordringer særlig i forhold til arealsaker og planarbeid i ulike kontekster. Mens andre fremmet forslag for hvilken type bistand de trenger mer av generelt. Generelt ønsker de mer bistand med mer distriktstilskudd. Som det er i dag, distriktstilskuddet går mest til drift av distriktet og det er ikke mye igjen til distriktsledere. Det betyr at de fleste ledere jobber veldig mye gratis. Innspill på mer bistand for distriktsplaner og arealsaker kan kategoriseres under følgende temaer:

- **Oppdatere kart i distriktsplan og samarbeid mellom kommunene**

Det er et ønske om mer bistand fra Statsforvalteren til å få kartene i distriktsplaner oppdatert. Dette er særlig viktig i henhold til møter med kommunene, særlig med arealplanleggere, slik at alt er dokumentert riktig, de har dokumentasjon på punkter de ønsker å ta opp og at reindriften blir tatt på alvor.

«Det er jo veldig, veldig viktig. Skal en arealplanlegger i en hvilken som helst kommune liksom ta reindriften høytidelig, så er det jo viktig at det er oppdatert på en på en skikkelig måte».

- **Flere møter med saksbehandlerne**

Det er et ønske for å ha flere timer med Statsforvalteren. Siden man ikke treffer Statsforvalteren så ofte, må man ofte ta de "brennhete enkeltsakene" og preventivt arbeid opp mot arealinngrep og planlegging i distriktet går tapt.

- **Tydligere ansvarstildeling og målrettet tverrfaglig bistand**

Det er et ønske for mer tverrfaglig bistand fra flere innen forvaltninga istedenfor bistand bare fra en saksbehandler som jobber med spesifikke saker. Reineierne forteller at det er et problem/en barriere at de ansatte i reindriftsforvaltningen har klart avgrensede arbeidsoppgaver. Organiseringen innad i avdelingen forutsetter at reineierne har et klart avgrenset spørsmål før de tar kontakt. Noen saker er mer kompliserte eller krysser over flere saksfelt. Det gjør det vanskelig for reindriftsutøverne å identifisere hvem de skal ta kontakt med. I tillegg vil det å kunne snakke med flere samtidig, kunne lede til en bedre diskusjon. Dette gjelder særlig i arealsaker.

«Sånn som nå, hvis man har en sak på areal, så er det jo den ene personen eller saksbehandler på den saken der man får et møte med. Med sånn som det var før, så kunne man få en diskusjon med alle på avdelinga. Ja, for alle er jo på en måte litt involvert i forskjellige nivå i sakene. Det var jo et anna miljø før».

«Det er så forskjellig fra reinbeitedistrikt fra reinbeitedistrikt, sånn at du aldri kan trekke noen sånn parallell og si at sånn er reindrift. Det er forskjellig fra område til område og her kunne jeg tenkt meg at statsforvalteren i mye større grad bakke opp det enkelte distriktet i store arealsaker».

- **Rein på innmark-saker**

Konfliktsaker med landbruk nevnes også av enkelte som et tema der bistand er både nødvendig og viktig. Her oppfattes Statsforvalteren å være en viktig legitimitetsressurs:

«[...] At man får bistand fra dem til å stagge usaklige bønder eller hva det måtte være. Det er egentlig der reindriftskontoret har vært en viktig, viktig del. For bonden har ikke noen respekt, også ingen tillit til oss. Når det kommer noen fra et offentlig kontor så blir det en helt annen tone. Da oppfører de seg plutselig igjen som vanlige folk. [...] Det at du har et offentlig apparat bak deg og at du ikke er alene».

7 Møteplasser

De fleste utøverne har som nevnt erfaring med at man får et møte med Statsforvalteren dersom man ber om det. Men det oppleves at det er for få faste møteplasser mellom næringa og Statsforvalteren, og man blir derfor for avhengig av de få man har. Flere sier at de trenger flere stabile møtepunkter med forvaltninga gjennom året. Noen opplevde at man hadde flere møteplasser før.

Flere uttrykker at det årlige reindriftsseminaret er et godt og viktig forum for næringa. Det er både en sentral møteplass innad i næringa, og også for møtet mellom næringa, forvaltninga og andre aktører. Under vår deltakelse på reindriftsseminaret opplevde vi at mange av deltakerne (både fra næringa og andre) uttrykte seg positivt om utvalget av fagtema satt opp på programmet. Det ser ut til at Statsforvalteren gjør en god jobb med å velge ut relevante utfordringer, problemstillinger og emner som er sentrale for næringa. Samtidig er dette en av de få møteplassene mellom forvaltning og næring, som gjør at man kanskje blir for avhengig av dette ene seminaret. Det gjør at det for noen er særlig problematisk at seminaret er på høsten (oktober), i det som for mange er en travel tid. Det hadde kunne vært bedre tidligere på sensommeren.

Distriktsledersamlingen oppleves også for så vidt som en god møteplass. En svakhet flere peker på er at både reindriftsseminaret og distriktsledersamlingene har spesifikke formål, og at dette ikke er arenaer for å kunne ta opp alle slags saker. Noe som er et argument for å ha flere ulike typer møteplasser.

«Det her blir jo [...] en helt annen måte enn en daglig forvaltning på. Det å møte folk her, det er en helt annen stemning enn ved en konkret sak som du skal ha svar på og hjelp til å løse. Så det blir jo en helt annen verden det her».

Reindriftsutøverne vi har snakket med har ulike erfaringer med befaringer, men flere sier at Statsforvalteren kommer på befarung når det er behov for det, og distriktet ber om det. Da har noen opplevd at den andre parten (for eksempel en kommune) er mer imøtekommende. De fleste sier at man får et møte med Statsforvalteren når man ber om det. Likevel uttrykkes det

et ønske om et tettere forhold til Statsforvalteren, spesifikt i form av fysisk tilstedeværelse i distriktene og befaringer, noe de føler mangler.

8 Institusjonell rigg

Avstanden mellom næringa og forvaltninga oppleves altså som større enn før, og dialogen er svekka. Det er mindre nærhet til forvaltninga som man er avhengig av. Tilliten er for mange sterkt svekka. Dette er en del av et større bilde og må ses i sammenheng med trender og endringer i reindriftsforvaltninga nasjonalt/regionalt i de siste årene, spesielt omorganiseringen fra 2014 da det ble lagt under Statsforvalteren. På grunn av disse forandringene, er kommunikasjonen med forvaltninga endra. For de fleste har det ført til generelt sett mindre kontakt, og også en annen type kontakt i det at man nå tar kontakt om spesifikke bistandspunkt eller ei særskilt sak. Den jevne, kontinuerlige kontakten er svekket.

Dette oppleves delvis som lagt opp til fra Statsforvalterens side; forholdet er byråkratisert i enda større grad etter kontorflyttinga i 2019. Mange opplever systemet som tungvint og lite konstruktivt. Omorganiseringa av reindriftskontorene i Nordland i 2019 medførte en endring i selve kontormiljøet (komposisjon av fagansatte), og det er en opplevelse av at reindriftsforvaltninga forsvinner under landbruksforvaltninga – landbruket blir ofte prioritert. Forvaltningssystemet som sådant framstår heller ikke nødvendigvis som tydelig; det settes spørsmålstegn ved hvem som gjør hva – mellom Landbruksdirektoratet og Statsforvalteren – og det vises til et behov for en lik struktur mellom fylker. Her er det preferanse for en lik organisering som Trøndelag og Troms og Finnmark, der reindrift er organisert i en egen avdeling hos Statsforvalteren.

Det er imidlertid også noen positive oppfatninger knytta til endringene i forvaltningsregimet over tid, selv om disse ikke er like fremtredende i intervjuene. Noen refererer til at reindriftsforvaltninga var tidligere var et lite kontor «med liten pondus». Noen opplever at det går smidigere nå, både opp mot storsamfunn og andre parter, med statsforvalteren i ryggen. Det nevnes at det tidligere har vært et system preget av personlig kontakt som også førte til «uheldig kameraderi» og i verste fall urettferdig behandling. Det er mer objektiv behandling nå, med trygghet på at du får en likebehandling. Men prisen for dette er en opplevelse av en forvaltning med mindre grad av «full oversikt» over det som skjedde i distriktene, som kunne ha tett oppfølging med de som falt gjennom. Igjen vises det til behovet for sikkerhetsnett og førstelinjetjeneste. Denne kunnskapen finnes ikke lenger i forvaltninga, hevder enkelte. Det vises også til enkeltsaker (Reipå-saka, konflikt rundt rein på innmark) som et eksempel på noe som har svekka tilliten til at landbruksavdelingen/Statsforvalteren kan representere reindriften sine interesser.

9 Hovedbildet i dataene – noen føringer

I sum peker dataene på at:

- Før flyttingen var Fauske-kontoret et viktig møtepunkt og kompetansesenter for reindriftsnæringa, med både geografisk tilgjengelighet for mange og en bred kompetansebase. Etter flyttingen har dette miljøet blitt redusert, og reindriftsutøverne opplever at fagmiljøet er mer fragmentert og at det er vanskelig å oppnå helhetlige diskusjoner og forståelse.
- Dette skyldes delvis gjennomtrekk av ansatte i Statsforvalteren som har mistet nøkkelpersonale, og det oppleves som vanskeligere å ta kontakt med nye ansatte. Reindriftsnæringa føler seg mer avskåret fra forvaltninga. De desentraliserte kontorene som erstattet det tidligere hovedkontoret i Fauske, gir ikke det samme kompetansemiljøet som tidligere. Dette svekker dialogen og nærheten til forvaltninga, og dermed bistandstilbudet til næringa.
- Digitalisering har også påvirket kommunikasjonen mellom næringa og forvaltninga. Mens det har ført til effektivitetsgevinster, har det redusert den uformelle kontakten og relasjonsbyggingen som tidligere fant sted. Reindriftsnæringa er avhengig av personlig kontakt og ansikt-til-ansikt kommunikasjon for å få nødvendig støtte fra forvaltninga.
- Mangelen på fysiske møtepunkter og helhetlig fag- og forvaltningsmiljø har skapt utfordringer for reindriftsnæringa. De etterlyser flere faste møteplasser og tettere forhold til Statsforvalteren. Tilliten til forvaltninga er svekket, og det er bekymring for at mindre distrikter uten sterke ressurspersoner vil lide under de strukturelle endringene. Selv om noen ser positive sider ved endringene, mener de fleste at flyttingen har hatt negative konsekvenser for reindriftsnæringa, og at behovet for en tilgjengelig og kompetent forvaltning fortsatt er stort.

Som nevnt innledningsvis, er flere av de tilbakemeldingene som framkommer i disse dataene knyttet til forhold som ikke direkte omhandler kontorlokasjoner. Reindriftsforvaltningas *funksjon* er det som først og fremst påpekes av informantene. Denne funksjonen kan åpenbart relatere seg til kontorsteder og lokasjoner, men det som først og fremst skinner igjennom i dataene handler om hvordan forvaltningssystemet som sådant er rigget. Det ligger åpenbart utenfor denne evalueringens mandat å gi vurderinger av dette. Men selv om man skal være forsiktig med å trekke konklusjonene for langt ut fra det datamaterialet som har vært tilgjengelig her, speiler tilbakemeldingene noen av de funnene som trekkes fram i NIBIO-

rapporten fra 2019. Her gis det tydelig uttrykk for hvordan reindrifftsforvaltninga er preget av svekket legitimitet og tillit i forholdet fra reindrifftsneringa til Statsforvalteren.

Selv om dette ikke nødvendigvis har direkte betydning for hvordan Statsforvalteren bygger opp sin kontorstruktur, enn si muligheten til å gjøre noe med forvaltningsregimet som sådant, så illustrerer det at spørsmålet om kontorlokasjoner skriver seg inn i en større kontekst. Et betimelig spørsmål er imidlertid hva Statsforvalteren kan gjøre av tilpasninger, innenfor de rammene som gjelder. Denne evalueringen gir få konkrete svar på hva dette konkret kan innebære, og er heller ikke en del av evalueringens mandat. Men det kan være grunn til å se på hva som offisielt påpekes fra reindrifftsneringas side, og om eventuelle «avbøtende tiltak» kan adressere dette innenfor dagens regime.

Det kan imidlertid være verdt å nevne at Regjeringen har lagt til grunn at det skal gjennomføres en helhetlig revisjon av reindrifftsloven. Landbruks- og matdepartementet skal starte opp en ordinær lovarbeidsprosess med en helhetlig gjennomgang av reindrifftsloven, med sikte på å oversende proposisjonen med forslag til endringer i loven til Stortinget våren 2025⁴. Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) opprettet allerede et samisk offentlig lovutvalg i 2018 med et mandat om å se på behovet for å endre på dagens reindrifftslov⁵, og som stiller seg kritisk til den tidligere lovendringen som trådte i kraft i 2014. Utvalget foreslår opprettelsen av regionale reindrifftsstyrer, som skal overta myndigheten og oppgavene til statsforvalterembetene i samsvar med gjeldende lovverk. Denne evalueringen tar imidlertid ikke stilling til eventuelle forvaltningsendringer som hjemles i reindrifftsloven.

Det ligger som sagt utenfor rammen til dette evalueringssoppdraget å peke på konkrete tiltak som adresserer relasjonen mellom forvaltninga og reindrifftsneringa på et institusjonelt nivå. Men gitt tilbakemeldingene fra næringa, kan det uansett være formålstjenlig å se bredt på relasjonen for å bygge bedre kommunikasjon, tillit og samarbeid. Det er viktig å involvere reindrifftsutøvere i utviklingen av tiltak for å sikre at de møter næringas behov og forventninger. Uavhengig av eventuelle endringer i reindrifftsforvaltninga som sådan, tror vi at de følgende momentene kan være et utgangspunkt for Statsforvalterens egen evaluering og vurdering av mer konkrete tiltak i relasjonen med næringa:

- **Fysisk tilstedeværelse og tilgjengelighet** vil fortsatt være viktig. Styrking og supplering av de eksisterende kontorstedene kan være viktig for å bygge tillit og bedre kommunikasjonen. Men også en videreutvikling av de digitale kommunikasjonsflatene kan ha et potensial for økt og forenklet tilgjengelighet. Dette kan inkludere en tydelig avklaring av hvem som skal kontaktes for ulike typer saker, men også mulighetene for

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/en-helhetlig-gjennomgang-av-reindrifftsloven-av-2007/id2974506/>

⁵ <https://sametinget.no/f/p1/i4f3fa709-c069-41f1-bfef-e72d8484e3a4/forslag-til-endret-reindrifftslov.pdf>

å styrke det som her er omtalt som tverrfaglig bistand, kanskje særlig i tilknytning til arealplan-relaterte problemstillinger.

- **Kompetanseutvikling i forvaltninga** kan bidra til å imøtekomme næringas behov og utfordringer bedre. Statsforvalteren kan systematisere tilgangen til kompetanse og støtte for komplekse saker. Dette kan inkludere en ressurspool av erfarne fagpersoner som kan bistå med rådgivning. Et fokus på transparens og tydelighet i beslutningsprosesser og forvaltningspraksis kan bidra til å redusere misforståelser og konflikter.
- **Møteplasser og dialog:** Videreutvikling av – eventuelt flere – møteplasser og dialogforum mellom næringa og Statsforvalteren kan vurderes. Dette kan inkludere workshops eller rådgivningsmøter der aktørene kan diskutere aktuelle problemstillinger.
- **Areal (-plan) relatert tematikk** framstår igjen som et viktig område. Statsforvalterens rolle som kontaktflate mot både næring og relevante kommuner er trolig viktig her. I tillegg er Statsforvalteren, i alle fall av enkelte, vurdert som en legitimitetsressurs i en del konfliktsaker. Dette understreker også betydningen av Statsforvalterens rolle som dialogskaper.
- **Evaluering og tilbakemelding:** Statsforvalteren kan vurdere, eventuelt videreutvikle, systemer for evaluering der reindriftsutøvere kan gi tilbakemelding på deres erfaringer med forvaltninga. Dette kan hjelpe med å identifisere områder som trenger forbedring.

VEDLEGG

Intervjuguide

Bakgrunn

- Distrikt
- Antall år i næringa
- Når egen siidaandel? (årstall)

Bruk

- Hvor ofte besøker du de ulike kontorstedene?
- Hvordan har digitalisering redusert behovet for fysisk oppmøte?
- Hvordan har Koronapandemien hatt betydning for kontakten med Statsforvalteren?

Erfaring

- På hvilken måte har flytting av kontorsted fått noen konsekvenser for deg/din siidaandel?
 - Betydning for tilgjengelighet?
 - Type kontakt?
 - Bistand til melding, søknad om tilskudd?
- Opplever du at kontorsted har betydning for den bistanden du trenger fra Statsforvalteren?
- Hvilken type bistand trenger du mer av?
 - Plan?
 - Melding og søknad?
 - Rovvilt?
- Hvor fornøyd er du med andre arenaer for møte med Statsforvalteren?
 - Reindriftsseminaret
 - Distriktsledersamlinga
 - Befaringer
 - Lokale møter i reinbeitedistriktene

Spørreskjema

Flytting Fauske - Bodø

1) Hvilket reinbeitedistrikt representerer du? (Skriv navn)

0/255

2) Hvor mange år har du arbeidet i reindriftsnæringa? (bruk tall)

0/255

3) Når fikk du din egen siidaandel? (Skriv årstall)

0/255

Neste

4) Hvor ofte besøker du de ulike kontorstedene? (antall ganger i året, bruk tall)

Bodø

Storjord

Mosjøen

5) I hvilken grad har digitalisering redusert behovet for fysisk oppmøte på kontorene?

I liten grad I noen grad I stor grad

6) I hvilken grad har Koronapandemien hatt betydning for kontakten med Statsforvalteren?

I liten grad I noen grad I stor grad

7) Har du utfyllende kommentarer kan du skrive det her:

0/4000

Neste

8) På hvilken måte har flyttinga til Bodø/Mosjøen/Storjord fått konsekvenser for deg/din siidaandel? (Åpent svar)

Hvis flyttinga ikke har hatt noen betydning, skriv "ingen konsekvenser".

0/4000

9) I hvilken grad opplever du at kontorsted har betydning for den bistanden du trenger fra Statsforvalteren?

I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

10) Hvilken type bistand trenger du mer av? (Åpent svar)

0/4000

11) I hvilken grad er du fornøyd med andre arenaer for møte med Statsforvalteren?

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Reindriftsseminaret	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Distriktsledersamling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Befaringer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokale møter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Send

NF-RAPPORT NUMMER: 3/2024

ISBN (DIGITAL): 978-82-7321-888-9

ISSN (DIGITAL): 2704-033X

